

Észak-Alföld az Európai Unió régiói között

Tartalom

Bevezető	2
Népesség, népmozgalom, terület	2
Társadalom	6
Foglalkoztatottság, munkanélküliség	6
Oktatás, képzés	7
Egészségügy	9
Általános gazdasági mutatók	11
A gazdasági fejlettség és az ágazati szerkezet a GDP-adatok alapján	11
Kutatás-fejlesztés.....	13
Gazdasági ágazatok	16
Mezőgazdaság.....	16
Turizmus	17

További információk, adatok (linkek)

Elérhetőségek

Bevezető

Az Európai Unió tagjaként fontos viszonyítási alapot jelentenek a közösség statisztikai mutatói, melyek lehetővé teszik, hogy az összehasonlítást nem csak tagállami szinten, hanem annál kisebb területi egységekre is elvégezzük. A régiós jelzőszámok jelentőségét mutatja, hogy többek között ezek szolgálnak alapul a strukturális alapok pénzeszközeinek elosztásánál.

A területi egységek Unióban használt osztályozása, a NUTS (Nomenclature des Unités Territoriales Statistiques) háromszintű nómenklatúra. A jelenlegi NUTS-rendszer 2008. január 1. óta hatályos, amely szerint a 27 tagállam területe 97 NUTS 1 szintű nagyrégióból, 271 NUTS 2 szintű régióból és 1303 NUTS 3 szintű területegységből áll. (Léteznek ezen szint alatti területegységek is, ezeket Local Administrative Unit, helyi közigazgatási egység néven sorolták be a területegységek közé.)

Kiadványunkban Észak-Alföld, mint NUTS 2 szintű régió relatív helyzetét az Európai Unió átlagához képest mutatjuk be, és egyúttal a régiók rangsorában is elhelyezzük a térséget. Elemzésünkben kitérünk a régiós szélsőértékekre, és esetenként megemlítjük az Észak-Alföldhöz hasonló jellemzőkkel rendelkező térségeket is.

Elemzésünkhöz alapvetően az Eurostat adatbázisát használtuk. A régiószintű adatok többnyire az országos adatoknál korábbi időszakra állnak rendelkezésre, azonban Észak-Alföld relatív helyzetének bemutatására így is megfelelőnek ítéltük azokat.

Népesség, népmozgalom, terület

A 2010. év eleji előzetes adatok szerint 501,1 millió főt számláló európai uniós **népesség** 0,3%-át tette ki Észak-Alföld 1,5 millió fős lakossága. Az EU-27 271 NUTS 2 szintű régiójának mindegyikéről korábbi, 2008 eleji adatokkal rendelkezünk. Ezek alapján a francia Ile de France régió magasan a legnagyobb lélekszámú uniós térség 11,7 millió fős lakosságával, ami 2 millióval felül múlja a második legnépesebb olasz Lombardiáét. 6 millió fő feletti lakossága egyébként 6 uniós (3 spanyol, 2 francia és egy olasz) régióknak volt 2008 elején. Ugyanakkor a legkisebb népességgel, 27 ezer fővel a finn Aland régió rendelkezett, és ezen kívül két spanyol térség lakossága nem érte el a 100 ezer főt. Észak-Alföld népességszáma alatta marad az egy uniós régióra jutó átlagos népességnek (1,836 millió fő), és a régiók népesség szerinti csökkenő rangsorának közepén helyezkedik el. Észak-Alföldhöz hasonló népességszámú régiókkal a legtöbb uniós tagállam rendelkezik, mivel a NUTS 2 régiók kialakításánál általános elvként 800 ezer és 3 millió közötti lakosságszámú térségek lehatárolását alkalmazták.

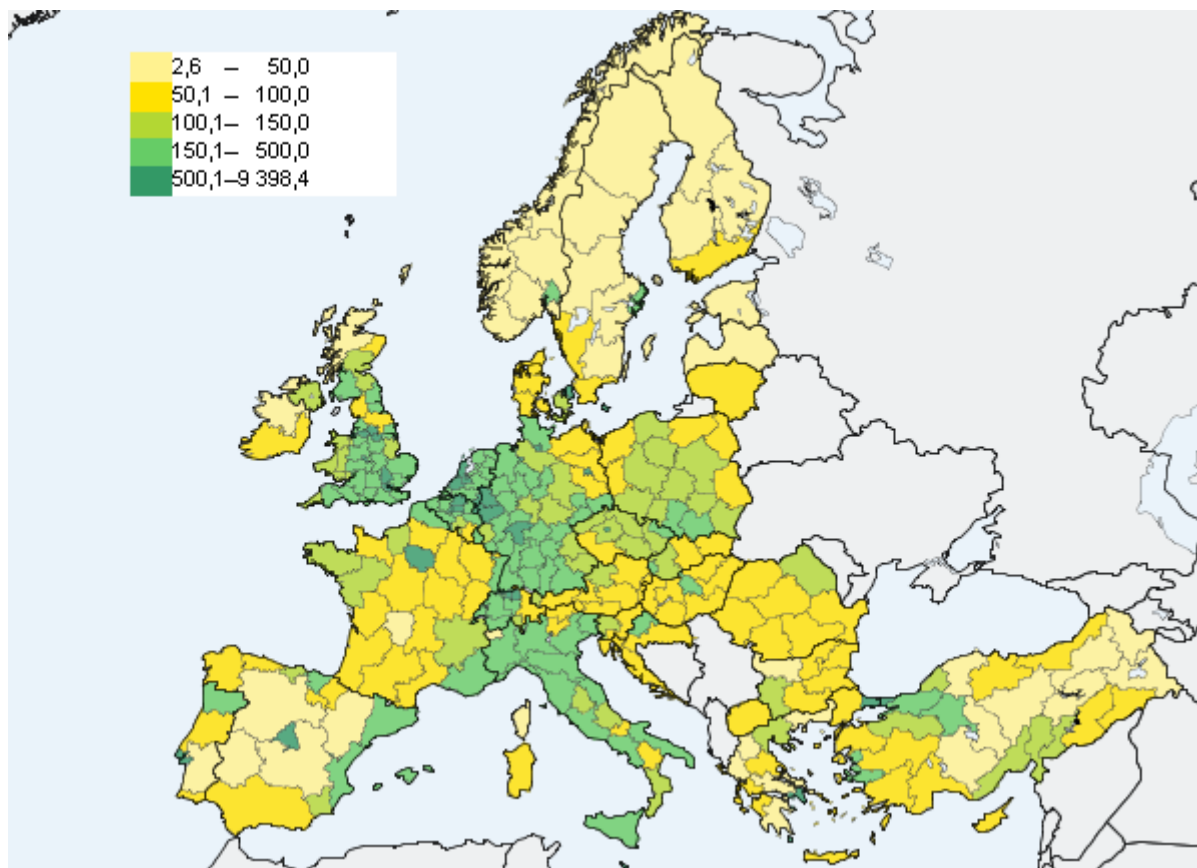
Az Unió 4318,2 ezer km²-nyi **területének** a 0,4%-át (17,7 ezer km²) adja Észak-Alföld. A legnagyobb területű uniós régió (a svédországi Övre Norrland) több mint 9-szer nagyobb, mint Észak-Alföld. A két legnagyobb uniós régió (az említett svéd régió mellett a finn Pohjois-Suomi) egyúttal a két legészakibb fekvésű térsége az EU-27-nek. A két legkisebb (13, illetve 19 km²) kiterjedésű spanyol régió mellett jellemzően az önálló régióként lehatárolt fővárosi, illetve nagyvárosi térségek (Brüsszel, Belső-London, Bréma, Bécs, Prága, Hamburg, Berlin) rendelkeznek a legkisebb (1000 km² alatti) területekkel. Észak-Alföldéhez hasonló (15–20 ezer km²) kiterjedéssel többségében közép-európai régiók rendelkeznek.

Az imént említett centrumtérségek sajátossága ugyanakkor a magas **népsűrűség**, így a kisebb területtel lehatárolt nyugat- és közép-európai régiók a leginkább sűrűn lakottak. 31 régió rendelkezett 500 fő/km² feletti népsűrűséggel. A legnagyobb népsűrűségű Belső-Londonban 1 km²-re közel 9400 lakos jutott 2008 elején, 110-szer több, mint Észak-Alföldön (85,4). Észak-Alföld népsűrűsége az EU-27 átlagától (113 fő/km²) is elmarad. Észak-Alföldhöz hasonló (80–90 fő/km²) népsűrűséggel 12 uniós régió rendelkezik, és a térség mutatója (egészre kerekítve) csaknem azonos a portugál Algarve és Centro régióéval, valamint Cipruséval. Nem meglepő, hogy a legritkábban lakott térségek többsége északon fekvő, skandináv régió. 1 km²-re vetítve

átlagosan 50-nél kevesebben 27 közösségi régióban laktak, közülük a legkisebb népsűrűséggel a francia Guyane régió rendelkezett (2,6 fő/km²).

1. ábra

Népsűrűség az EU-27 régióiban, 2008. január 1.
Fő/km²

2000–2008 között a 27 tagország **népessége** összességében 3,1%-kal nőtt. Ezen belül 20 ország lakónépessége emelkedett, közülük 4 tagállamé (Írországé, Ciprusé, Spanyolországé és Luxemburgé) 10% feletti mértékben. Ugyanakkor a 7 csökkenő népességű ország (Bulgária, Lettország, Litvánia, Románia, Észtország, Magyarország, Lengyelország) mindegyike 2004-ben, illetve 2007-ben csatlakozott tagállam. Észak-Alföld népessége a jelzett időszakban 3,2%-kal csökkent. A 264 régióról rendelkezésre álló adatok alapján az Észak-Alföldénél nagyobb arányú népesség-csökkenés mindössze 20 térségre volt jellemző, közülük 2 bolgár régióban 10% feletti (11 illetve 14%-os) volt a lakosság fogyása. Ugyanakkor 20%-ot meghaladó népességszám-emelkedés a francia Guyane mellett 4 spanyol régióban történt.

Észak-Alföld természetes népmozgalmi mutatói is a kedvezőtlenebbek közé tartoznak. 2009-ben a régióban 10,0 **élveszületés** jutott **ezer lakosra**, 0,7-del kevesebb az Európai Unió átlagánál. A tagországokban ez az arányszám 8,1 (Németország) és 16,7 (Írország) között szóródott, Magyarországon pedig 9,6-et tett ki. Régiókénti adatok (az Egyesült Királyság és Málta kivételével) 2007-re állnak rendelkezésre. A régiók mutatói (a kiugró élveszületési arányt mutató francia Guyane régió 29,4-es adatától eltekintve) az országokénál kissé nagyobb intervallumban szóródnak. A magasabb arányszámok (15,4–18,5) francia, ír, spanyol régiók mellett a belga főváros, Brüsszel térségére jellemzőek. Ebbe a csoportba tartozik az Unió legnépesebb régiója, Ile de France is. A legalacsonyabb (7,0–8,0) élveszületési aránnyal rendelkező 22 régió háromnegyede német térség.

A **halálozások** terén Észak-Alföld helyzete ugyancsak kedvezőtlenebb képet mutat a közösségi átlagnál. Míg 2009-ben Észak-Alföldön **ezer lakosra** 12,6 halálozás jutott, addig az EU-27-ben átlagosan majdnem 3-mal kevesebb (9,7). Legkedvezőtlenebb (12,0–14,2) mutatóval a balti államok, Bulgária, Románia és Magyarország rendelkezett, a legalacsonyabb (6,5) halálozási arányt pedig Írországban és Cipruson mérték. Az elveszületésekhez hasonlóan 2 évvel korábbról rendelkezésre álló régiós halálozási adatok a két extrém szélsőértéket mutató régió, a már említett Guyane (3,2) és a bolgár Severozapaden (19,0) kivételével nem túl széles sávban, 5,0–15,7 között szóródnak. Legalacsonyabb halálozási mutatókkal francia, spanyol, ír és holland régiók rendelkeznek, a legmagasabb halandóságú térségek között pedig a bolgár és balti régiók mellett a hazai Észak-Magyarországot, Dél-Alföldet és Dél-Dunántúlt is megtalálhatjuk.

Az Európai Unióban a 2008. évi halandósági viszonyok alapján a férfiak 76, a nők 82 év **élettartamra** számíthatnak, ami a férfiak esetében 7, a gyengébbik nemnél 4 évvel hosszabb, mint Észak-Alföldön. A tagállamok közül a svéd és az olasz férfiak (79 év), valamint a francia és a spanyol nők (85 év) élnek legtovább. A legkedvezőtlenebb kilátásokkal a litván férfiak (66 év), valamint a bolgár és a román nők (77 év) rendelkeztek. A nők és a férfiak várható élettartama közötti különbség a balti államokban a legnagyobb (11 év) és Hollandiában, Svédországban, valamint Nagy-Britanniában a legkisebb (4 év).

1. tábla

A születéskor várható élettartam szerinti régiós rangsor az EU-27-ben, 2007

Férfi			Nő		
sorrend	régió	születéskor várható élettartam, év	sorrend	régió	születéskor várható élettartam, év
1.	Marche (olasz)	80,1	1.	Comunidad Foral de Navarra (spanyol)	86,0
2.	Provincia Autonoma Bolzano/Bozen (olasz)	79,8	2.	Rhône-Alpes (francia)	85,9
3.–4.	Berkshire, Buckinghamshire and Oxfordshire (brit)	79,7	3.	Île de France (francia)	85,8
	Dorset and Somerset (brit)	79,7	4.	Poitou-Charentes (francia)	85,7
5.–7.	Emilia-Romagna (olasz)	79,6	5.–7.	La Rioja (spanyol)	85,6
	Toscana (olasz)	79,6		Marche (olasz)	85,6
	Umbria (olasz)	79,6		Åland (finn)	85,6
	
			256.	Észak-Alföld	77,3
				...	
267.	Észak-Alföld	68,4	266.–	Severen tsentralen (bolgár)	76,3
268.	Észak-Magyarország	67,6	268.	Severoiztochen (bolgár)	76,3
				Vest (román)	76,3
269.	Észtország	67,2	269.–	Severozapaden (bolgár)	76,1
270.	Lettország	65,8	270.	Nord-Vest (román)	76,1
271.	Litvánia	64,8	271.	Yugoiztochen (bolgár)	75,8

Az egy évvel korábról (a belga és az ír régiók kivételével) rendelkezésre álló régiós adatok alapján a férfiak az olasz Marche régióban számíthatnak a legmagasabb életkorra, nevezetesen a 80. életév betöltésére. Jellemzően további olasz és brit régiók következnek e rangsorban. A nők esetében egyes spanyol, francia, olasz és finn régiók lakói bízhatnak a 85. életév megélésében, és a spanyol Comunidad Foral da Navarra térségben a 86.-ra is. Sajnálatos adat, hogy az EU-27 régiói közül az észak-alföldi férfiaknál csak Észak-Magyarország és a balti államok férfi lakosságának születéskor várható élettartama alacsonyabb, közülük a litvánok a 2007. évi halálozások alapján átlagosan a 65. életévüket sem érik meg. Az észak-alföldi nők életkilátásai szintén a legkedvezőtlenebbek közé tartoznak ugyan, de esetükben a balti államok mellett több bolgár és román régió lakói várhatóan még rövidebb ideig élnek. A legalacsonyabb várható élettartam a bolgár Yugoiztochen régióra jellemző, ahol a gyengébbik nem képviselői a 76. életévük betöltésére sem számíthattak. A férfiak és a nők között a balti államokban meglévő nagy különbségek egy uniós régióra sem jellemzőek. A litvánokat, az észteket és a letteket e téren lengyel és magyar régiók – többek között Észak-Alföld – követik. 19 uniós (ebből 15 brit) térségben ugyanakkor a férfiak és a nők életkilátásai közötti különbség a 4 évet sem éri el.

Az előzőek tükrében nem meglepő, hogy az EU-27 népességének **nemek szerinti megoszlása** nőtöbbletet jelez, ami minden tagországra jellemző. A 2010. év eleji adatok szerint az unióban száz férfira 105 nő jutott, míg Észak-Alföldön ennél több, 109. Legnagyobb nőtöbblet – a férfiak korai halandóságából eredően – a balti országokra jellemző, Észtországban és Lettországban 117, Litvániában 115 nő jutott száz férfira. Legkevesébe Svédországban, Máltán és Luxemburgban vannak többségben a gyengébbik nem képviselői (1-gyel több nő jut minden száz férfira). A két évvel korábról teljes körűen rendelkezésre álló régiós adatok szerint a legnagyobb nőtöbblettel rendelkező egyrégiós balti államok közé csak a francia Martinique ékelődött be. Érdekes, hogy a csökkenő rangsorban szinte közvetlenül utánuk következik több közép-kelet-európai centrumrégió (Közép-Magyarország, Bukarest, Pozsony 111–114 közötti mutatókkal). A jelentősnek számító hazai nőtöbbletet jelzi, hogy a magyar régiók – Közép-Dunántúl kivételével – a régiós rangsor felső tizedében helyezkednek el. Férfitöbblet 18 uniós (ebből 7 görög és 6 spanyol) régióban van, közülük a szélsőértéket két görög térség (Voreio Aigaio és Notio Aigaio) képviseli, ahol 100 férfira 94 nő jutott 2008 elején.

A népesség **korösszetételének** összehasonlítását legegyszerűbben az öregedési index segítségével tehetjük meg. Az index a száz gyermekkorúra (0–14 éves) jutó időskorúak (65 éves és idősebbek) számát mutatja meg. Az Unió idősödő korszerkezetét jelzi, hogy 2009 elején száz közösségi gyermekkorú polgárra 110 időskorú jutott, ugyanannyi, mint Magyarországon. (Az időskorú népesség a teljes lakosság 17%-át tette ki a 27 ország viszonylatában, ami a tíz évvel korábbihoz képest közel 2 százalékpontos növekedést jelent.) Észak-Alföldön (a hazai régiók közül egyedülként) a fiatalok száma meghaladta az idősekét, így száz gyermekkorúra mindössze 90 időskorú jutott. A tagországok közül a legmagasabb értéket Németország és Olaszország képviselte, ahol száz gyermekkorúra 150, illetve 143 időskorú jutott. 11 tagállamban viszont a fiatalok voltak többségben, közülük Írországban kiugróan, 1,9-szer nagyobb arányban voltak jelen. A régiók közül – az egy évvel korábbi adatok alapján – kelet-német, olasz és spanyol régiók rendelkeznek a legmagasabb öregedési indexszel, közülük a német Chemnitz és az olasz Liguria képviseli a szélsőértéket 241 időskorúval száz gyermekre. A gyermekkorúak idősekhez viszonyított aránya a már többször említett francia Guyane régióban a legmagasabb (9-szeres), de 2–3-szeres arányt jelentett a szintén francia Réunion és holland Flevoland térségben is. Az Unió 271 régiója közül 163-ban haladta meg az időskorúak száma a fiatalokét. Azok közül a régiók közül, ahol a gyermekkorúak képviselnek nagyobb arányt, 59 térség korstruktúrája fiatalosabb Észak-Alföldénál.

Társadalom

Foglalkoztatottság, munkanélküliség

A foglalkoztatottság és a munkanélküliség konzisztens megfigyelésére az Európai Unió a munkaerő-felmérést alkalmazza a 15–64 éves népesség körében. A munkaerő-felmérés definíciója szerint foglalkoztatottnak tekintendő mindenki, aki a vonatkozó héten legalább egyórányi, jövedelmet biztosító munkát végzett, vagy rendszeres munkájától csak átmenetileg volt távol. A munkaerő-felmérés 1992-ben került bevezetésre Magyarországon.

Az EU 271 régiójának foglalkoztatási helyzete is jól tükrözi a társadalmi és gazdasági fejlettségbeli különbségeket, valamint a gazdaságföldrajzi adottságokból eredő sajátosságokat. A gazdasági folyamatok változása érzékenyen érinti a munkaerő-piaci viszonyokat. A 2008 második felétől kiszélesedő pénzügyi és gazdasági válság hatása 2009-ben teljesedett ki, és a foglalkoztatottság szűkülését vonta maga után. Az EU 27 tagállamának átlagában – az évtized elejéig visszatekintve – a foglalkoztatottság folyamatosan emelkedő trendje 2009-ben megtört. Az európai uniós szintű munkanélküliség évtized közepétől tartó csökkenése is irányt váltott 2009-ben, és 2 százalékponttal növekedett.

Az észak-alföldi régióban 2009-ben a 15–64 éves népesség kevesebb, mint a felét, vagyis 48,1%-át foglalkoztatták, ami csaknem 2 százalékponttal kevesebb, mint egy évvel korábban. Ez a **foglalkoztatási arány** jóval elmaradt az országos (55,4%-os), még inkább az EU 27 tagországának (64,6%-os) átlagától. 2009-ben az EU egyes régióiban a foglalkoztatási arány 40,8–80,2% között mozgott. A két szélsőértéket, vagyis a legalacsonyabb mértékű foglalkoztatottságot az olasz Campania, a legmagasabbat pedig a holland Utrecht régió adatai képviselték. Magas szintű foglalkoztatottság jellemezte a holland, dán, svéd, osztrák területek szinte egészét, de Németország, Nagy-Britannia legtöbb régiójában is 70% feletti volt a ráta. A 271 régió foglalkoztatottsági adatának csökkenő rangsorában az észak-alföldi régió az utolsók között foglal helyet, ennél alacsonyabb foglalkoztatottságot mindössze 8 – 4 olasz, 3 tengerentúli francia és egy spanyol – régióban mértek.

A foglalkoztatottságot nemek szerint vizsgálva az EU régiói között a férfiak foglalkoztatásában az átlagosnál kisebb, a nőkben nagyobb különbségek tapasztalhatók. 2009-ben, az EU 27 tagállamának átlagában a férfiak 70,7%-a, a nők 58,6%-a dolgozott. Az EU országaiban, ezen belül az egyes régiók szintjén meglehetősen széles sávban – férfiak esetében 51,4–87,4; nők esetében 26,3–75,4 százalék között – szóródott a foglalkoztatási ráta. Az Észak-Alföldön élő 15–64 éves férfiak 53,2%-a, a nők 43,2%-a tartozott a foglalkoztatottak körébe. A régió mutatói mindkét nemnél a legalacsonyabbak között találhatóak. A nők foglalkoztatottsági adatainak – előzőek szerinti – csökkenő rangsorában Észak-Alföld a 16–17. legkedvezőtlenebb helyen áll, míg a férfiak foglalkoztatottságát jelző észak-alföldi aránynál alacsonyabbat mindössze 3 – tengerentúli – francia régió mutatott.

2. tábla

A 15–64 éves népesség foglalkoztatási rátája, 2009

(százalék)

Megnevezés	Észak-Alföld	Magyarország	EU-27 átlaga	Az EU-27 régióinak szélső-értékei
Férfi	53,2	61,1	70,7	51,4 – 87,4
Nő	43,2	49,9	58,6	26,3 – 75,4
ÖSSZESEN	48,1	55,4	64,6	40,8 – 80,2

A 15–64 éves népességen belül az 55–64 évesek foglalkoztatási aránya a 271 régióban 26,3–75,7% között változott. A korosztály aktivitása a munkaerőpiacon 60% feletti volt Svédország mind a 8 régiójában és Nagy-Britannia déli részén, valamint Németország délnyugati, gazdaságilag fejlett régióiban (Stuttgart, Freiburg, Tübingen). A férfiak foglalkoztatottsági arányának régiónkénti szélsőértéke e korcsoportban 29,8, illetve 82,2% volt, a nőké ennél szélesebb sávot (11,2–78,2%) ölelt fel. Észak-Alföldön az idősebb korosztály foglalkoztatása rendkívül alacsony arányú, átlagosan 27,3%-uk dolgozott 2009-ben, ezen belül a férfiak egyharmada, a nők egyötöde végzett munkát.

A munkaerő-felmérés fogalmi meghatározásának megfelelően a – 15–74 éves népesség körében – 2009-ben Magyarországon számba vett 421 ezer munka nélkül lévő egyötöde az észak-alföldi régióban élt. A **munkanélküliségi ráta**, vagyis az állástalanok száma a gazdaságilag aktív népességhez – tehát a foglalkoztatottak és a munkanélküliek együttes számához – viszonyítva országosan 10%-os volt, és legkedvezőtlenebb, 14–15%-os értéket Észak-Alföldön és Észak-Magyarországon ért el.

Az EU 27 tagállamának összesített munkanélküliséget kifejező mutatója a magyarországi átlaghoz hasonlóan emelkedett, és 2009-ben elérte a 9%-ot. Legnagyobb mértékben, több mint kétszeresére növekedett a munkanélküliségi ráta Lettországon, Észtországon és Litvániában. Egy év alatt az európai régiókban a munkanélküliség 21 – döntően német – régióban mérséklődött vagy nem változott, a többiben fokozódott. A legalacsonyabb szintű 2,1%-os munkanélküliségi rátával a holland Zeeland régió rendelkezett, míg a legmagasabb mértékű munkanélküliség a francia Réunion régiót sújtotta.

3. tábla

Munkanélküliségi ráta, 2009*

(százalék)

Megnevezés	Észak-Alföld	Magyarország	EU–27 átlaga	Az EU–27 régióinak szélsőértékei
Férfi	14,5	10,3	9,0	1,9 – 5,6
Nő	14,0	9,7	8,8	2,4 – 33,6
Összesen	14,2	10,0	8,9	2,1 – 27,1

*15–74 éves gazdaságilag aktív népességre vonatkozóan.

A munkanélküliség vizsgálatához fontos információval szolgálnak a tartósan, vagyis a 12 hónapja, vagy régebben állás nélkül maradtakra vonatkozó adatgyűjtések. 2009-ben a gazdaságilag aktívak köréhez viszonyított számuk az európai régiókban 0,5 és 18,4% között alakult. Az Észak-Alföldön ez a mutató 6%-ot tett ki, és 20 európai régióban volt ennél magasabb a 12 hónapja munka nélkül lévők hányada. Ezek között 6 kelet-német, 3 tengerentúli spanyol, 2–2 szlovák, olasz és belga régió található, a rangsor utolsó helyein pedig 4 francia tengerentúli régió áll, ahol a gazdaságilag aktív népesség 15–18%-a csak egy éven túl talált jövedelmet biztosító munkát.

Oktatás, képzés

Az oktatás és képzés a tudásalapú társadalom és a szociális jólét megteremtésének egyik legfontosabb eszköze. Kiemelt szerepet kapott a Lisszaboni Stratégiában is, és a következő évtizedre szóló Európa 2020 Stratégia céljai között is megjelenik a képzettségi szint javítása. Ezen belül 10%-ra kívánják mérsékelni a korai iskolaelhagyás arányát, és ezzel egyidejűleg legalább 40%-ra növelnék a felsőfokú, vagy annak megfelelő végzettséggel rendelkező 30–34 éves korúak hányadát.

Az oktatásra fordított kiadásokat az oktatáspolitikai elképzelések mellett a gazdaság mindenkori állapota, a fiatal korosztályok létszáma és az iskolázottság mértéke határozza meg. Nemzetközi összehasonlításban Magyarország az Európai Unió tagországai átlagánál valamivel nagyobb hányadot fordít oktatásra, szakképzésre. A költségvetés oktatásra fordított kiadásainak GDP-hez mért aránya az 1990-es évek első harmadában volt a legmagasabb, 6,6%, ezt követően 5% körüli szintre mérséklődött, és 2009-ben 4,7%-ot tett ki. A költségvetés oktatási kiadásainak legnagyobb részét, 35%-át az alapfokú oktatásra használták fel, a középfokú és a felsőfokú oktatásra egyaránt 20–20%-át, óvodai nevelésre pedig 15%-át. A fennmaradó részt egyéb oktatással összefüggő kiadásokra fordították.

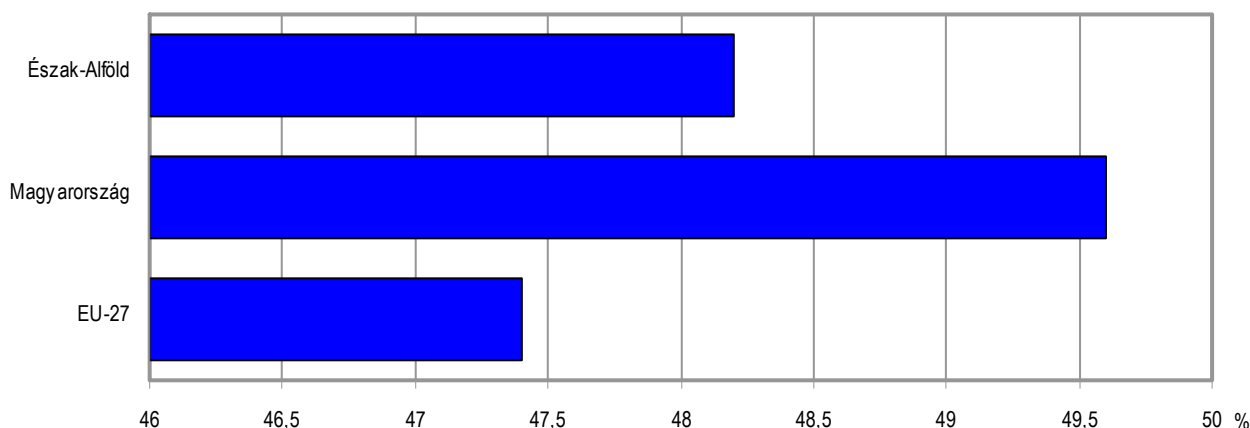
Az országok és a régiók között az eltérő demográfiai összetétel mellett a különböző oktatási rendszerek következtében is jelentősek a különbségek. Egy nemzetközi osztályozás, az ISCED lehetővé teszi a nemzeti és nemzetközi oktatási statisztikák összegyűjtését, összesítését és összehasonlítását. Az Európai Unió tagállamaiban az ISCED 1997 rendszer szerint történik az oktatási rendszerek felépítésével, finanszírozásával és működésével kapcsolatos nemzeti szintű adatgyűjtés. Régiós szintű összehasonlításra ugyanakkor a lehetőség korlátozott, hiszen az adatok köre nem minden régióra ismert.

2008-ban az **oktatási rendszer valamely szintjén résztvevők aránya a teljes népességből** – 179 régió adatai alapján – 14–33% között szóródott az Unió régióiban. Magasabb (30% körüli) részvételi arány éppúgy jellemző fővárosi (Bukarest, Pozsony, Prága) régiókra, mint tengerentúli francia térségekre. Nyilvánvalóan az előbbieknél háttérben az oktatási lehetőségek széles köre, utóbbiakéban pedig a demográfiai viszonyok állnak. Észak-Alföldön a népesség 23,3%-a jelent meg az oktatási rendszerben, ezzel a régió kissé a középmezőny felett helyezkedik el.

Az uniós nomenklátúra egyes elemeit tekintve az ISCED első két szintje az **alapfokú oktatásnak** felel meg. 2008-ban az alapfokú oktatásban tanulók aránya a teljes népességhez viszonyítva 6,2–20,4% között szóródott. A legkisebb értékek román, olasz és bolgár régiókra voltak jellemzőek, a legnagyobb arányt pedig tengerentúli francia, spanyol és ír térségek alapfokú oktatásban résztvevői képviselték a népességben belül. A különbségek alakulásában a lakosság eltérő demográfiai összetétele és az oktatási rendszerek differenciái is szerepet játszanak. Észak-Alföldön a teljes népesség 9,8%-a tanult ezen az oktatási szinten, így a régió a rangsor közepén található.

A nomenklátúra harmadik és negyedik szintje a **középfokú oktatást** és a nem felsőfokú post-szekunder oktatást foglalja magában. Ezen a szinten 2008-ban a tipikusnak tekinthető 15–24 éves népesség 17,1–88,1%-a jelent meg az Európai Unió régióiban. A középfokú oktatás régiós eltéréseit alapvetően az oktatási rendszer különbségei alakítják. A potenciális korosztály legkisebb hányada (17–25%-a) spanyol régiókban vett részt középfokú oktatásban, legnagyobb arányt (63–88%) pedig a belga térségek fiataljai képviselték. Észak-Alföldön a 15–24 éves népesség 47%-a vett részt középfokú oktatásban, ami (többségében olasz régiókhoz hasonlóan) a magasabbak közé tartozott.

A népesség egyre növekvő hányada vesz részt **felsőfokú képzésben**. Az ISCED ötödik és hatodik szintje a felsőoktatást jelöli. 2008-ban a felsőoktatásban részt vevő hallgatók aránya a legtipikusabbnak ítélt 20–24 éves népesség százalékában kifejezve széles sávban, 4–249% között szóródott a régiós adatok alapján. A jelentős különbségek mögött az áll, hogy az egyes régiók igen különböznek felsőoktatási intézményekkel való ellátottságukban.

A felsőfokú képzésben résztvevők aránya a 20–24 éves népesség arányában, 2008

A legmagasabb arányok kelet-közép európai centrumrégiókban (Bukarest, Prága, Pozsony, Zahodna Slovenija, Bécs) figyelhetők meg. (A rangsor értékelésénél figyelembe kell venni, hogy egyes nyugat-európai központi régiókról, valamint a német és brit térségekről nem rendelkezünk adatokkal.) A felsőfokú oktatás korlátozott lehetőségei miatt ugyanakkor a bolgár Severozapaden, a cseh Strední Čechy és az osztrák Vorarlberg régiókban 10% alatti a jelzett korosztály részvétele a főiskolákon, egyetemeken. Észak-Alföld 47%-os aránnyal, kissé az uniós átlag alatt a rangsor második felében található.

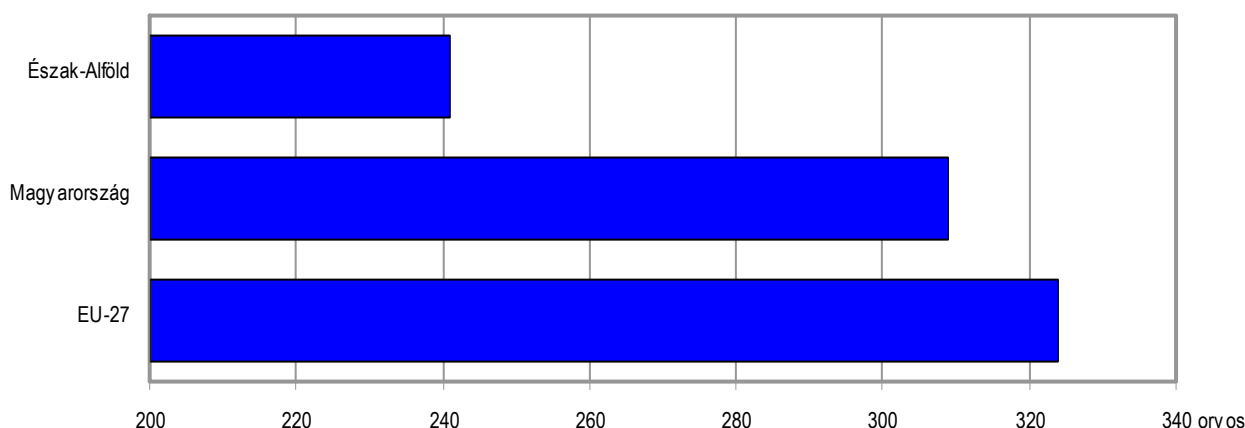
Egészségügy

Az egészséghez való jogot alapvető emberi jognak tekinti az Unió. Az EU egészségügyi stratégiáján keresztül járul hozzá az európai nép- és közegészségügyi helyzet javításához, miközben kiegészíti a tagállamok ez irányú tevékenységeit, teljes mértékben tiszteletben tartva, hogy az egészségügyi szolgáltatások és ellátás kialakítása és biztosítása az egyes országok hatáskörébe tartozik.

Az Unió célja olyan átfogó egészségügyi információs rendszer kialakítása, amely Európaszerte megbízható és naprakész egészségügyi adatokhoz biztosít hozzáférést, s így lehetőséget nyújt a polgárok egészségi állapotát befolyásoló tényezők közös elemzésére. Célja, hogy fokozza az egészséget fenyegető veszélyekre való reagálás sebességét. További célok közé tartozik a megbízhatóság, az ellátás minőségének javítása, a határokon átnyúló egészségügyi ellátás fejlesztése, valamint az egészségügyi szakemberek és betegek mobilitásának elősegítése.

Az egészségre fordított kiadások GDP-hez viszonyított aránya az Európai Unió országaiban folyamatosan nő. Az egy főre jutó, vásárlóerő-paritáson mért egészségügyi kiadások az EU-27 országaiban 2000-ben átlagosan 1844 dollárt tettek ki. Ennél számottevően nagyobb volt az összeg Luxemburgban (2963) és Németországban (2674). Az uniós átlagtól ekkor leginkább Románia, Bulgária és Lettország maradt el. 2008-ban a mutató értéke 2878 dollárt tett ki, ami 2000-hez képest folyó áron 56%-os növekedésnek felel meg. Magyarországon az egy főre jutó egészségügyi kiadások a 2000. évi 857-ről 1437 dollárra nőttek, ami azt mutatja, hogy a 67,7%-os növekedési üteme ugyan meghaladta az európai unióét, az egy főre jutó kiadások szintje azonban mindössze fele volt annak.

Százezer lakosra jutó orvos, 2008

A **százezer lakosra jutó orvosok száma** 2000 és 2008 között szinte valamennyi tagállamban nőtt, így az EU-27 átlagában 2008-ban 324 orvos jutott százezer lakosra. A mutató értéke széles sávban szóródott, Görögországban volt a legnagyobb (601), és Ausztriában (460), valamint Olaszországban is jóval meghaladja az átlagot. Magyarország mutatója (309) elmaradt az EU-27 átlagától. Észak-Alföldön 241 orvos jutott százezer lakosra, így a régió az uniós rangsor alsó harmadában foglal helyet. Hasonló mutatószámok a spanyol Extremadura, a román Nord-Vest, az olasz Basilicata és a cseh Strední Čechy régiókban jellemzőek. A százezer lakosra jutó orvosok száma általában főváros közeli, vagy a fővárost is magában foglaló régiókban volt a legmagasabb (650–680).

A **százezer lakosra jutó fogorvosok száma** 18,3–135,4 között szóródik az Európai Unió régióiban. Észak-Alföld mutatója 2008-ban 28 volt, egyike a legkisebbeknek. A fogorvosi ellátottság is általában jobb a fővárost is magában foglaló és főváros közeli régiókban. Más megközelítésben, míg Görögországban egy fogorvosra 765 lakos jut, Lengyelországban ennek majdnem négyszerese, 2925. Magyarországon egy fogorvosra 1983 lakos jut. A legrosszabb ebből a szempontból Románia helyzete, ahol 2008-ban csaknem 5 ezer ember jutott egy fogorvosra.

A **standardizált halálozási ráta** az általános halálozási viszonyok nemzetközi összehasonlítására szolgál. A halálozások számát erősen befolyásolja a népesség korösszetétele. Az időbeli, területi és nemzetközi összehasonlításnál használt standardizálási arányszám kiküszöböli a népesség régióként eltérő kormegoszlásából eredő hatásokat. Ugyanakkor régiókra vonatkozó adatok nem teljes körűen állnak rendelkezésre, ami az összehasonlítást korlátozza. A standardizált halálozási arányszám százezer lakosra, az összes halálokra, három év (2006–2008) éves átlagában a vizsgált régiókban 466–1073 között szóródott. A leggyakoribb értékek 500–600 közöttiek, és főként a spanyol, osztrák és német régiókra jellemzőek. Észak-Alföld mutatója (1011), a francia Reunion, Észak-Magyarország, valamint néhány román és bolgár régióval együtt a legmagasabbak közé tartozik.

A halálozások leggyakoribb okozói a keringési rendszer betegségei. Az EU-27 mutatója ennél a haláloknál átlagosan 234 volt. Százezer lakosra jutóan legtöbb ilyen halált okozó betegség Bulgáriában (641), Romániában (584) Lettországon (545) és Litvániában (544) volt, míg a legkevesebbszer a betegség Spanyolországban, Hollandiában és Franciaországban okozott halált. Magyarország mutatója (446) a magasabbak között van, Észak-Alföldre (496) pedig meghaladja az országos átlagot is.

4. tábla

Standardizált halálozási arányszámok, főbb halálokok szerint, 2006–2008 éves átlagában

(százezer lakosra)

Megnevezés	Keringési rendszer betegségei	Daganatos megbetegedések	Emésztőrendszer betegségei	Öngyilkosság
EU-27	233,6	178,4	16,8	10,1
Magyarország	446,0	247,5	23,8	21,6
Észak-Alföld	496,3	266,0	21,9	28,8

A második jelentősebb halálokot a rosszindulatú daganatos betegségek jelentik, melyek standardizált halálozási rátája az EU átlagában 178 volt 2006–2008 éves átlagában. A tagállamok közül Magyarországon a legmagasabb (248) ez a mutató. Hazánkat Lengyelország követi e téren (213 esettel százezer lakosra), ugyanakkor Cipruson és Finnországban a legkisebb ez az arány. A rosszindulatú daganatos betegségekre vonatkozóan a régiónkénti standardizált halálozási arányszámok között csaknem négyszeres különbség van. Észak-Alföld ebből a szempontból a felső harmadban helyezkedik el (266). A legkisebb a mutató a holland Flevoland (90) finn Itä Suomi, (129), a görög Ionia Nisia (137) régiókban, míg a legmagasabb a francia Nord-Pas-de-Calais, Haute Normandie és Picardie régiókban.

Az emésztőrendszer betegségei minden százezer betegség közül 17-ben játszottak szerepet az EU-ban. Ciprus (41) és Ausztria (33) mutatószáma volt a legmagasabb az uniós tagállamok közül, Magyarországé 24, Észak-Alföldé pedig 22 volt.

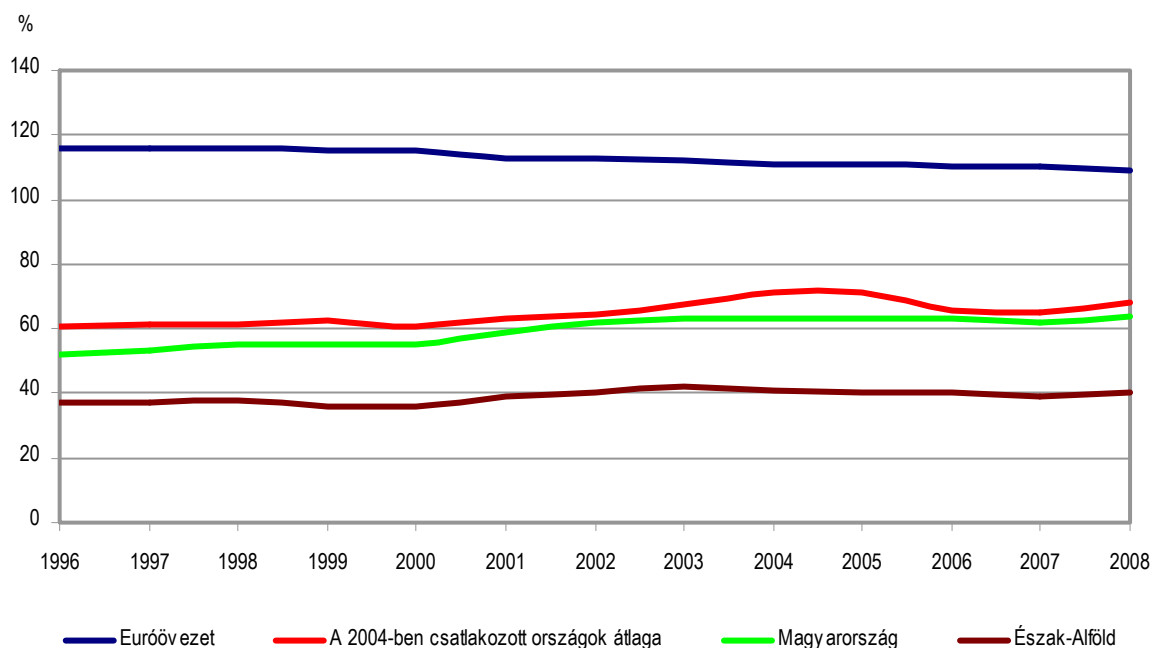
A halálokok között fontos helyet foglal el az öngyilkosság, amely ugyan nem elsősorban egészségügyi probléma, de egészségi összefüggései is vannak. Az uniós százezer lakosra jutó standardizált halálozási arányszám az öngyilkosság esetében 2006–2008 éves átlagában átlagosan 10 volt. A tagállamok adatai 3–29 között szóródtak. Közülük Litvánia mutatója volt a legmagasabb, és Görögországé a legalacsonyabb. Magyarország mutatója 22 volt, ezen belül Észak-Alföldé (29) az országos átlagot meghaladta.

Általános gazdasági mutatók**A gazdasági fejlettség és az ágazati szerkezet a GDP-adatok alapján**

A 2004-es és 2007-es bővítési folyamatokkal minden korábbinál nagyobbra nőttek az Európai Unió területi különbségei, hiszen az új tagállamok többségének gazdasági fejlettsége jelentősen elmarad a régiéktől. Az egyes területi egységek gazdasági fejlettségét leggyakrabban az egy lakosra jutó bruttó hazai termék (GDP) segítségével hasonlítják össze. E mérőszám vásárlóerő-paritáson számított értékei jól mutatják a régiók közötti különbségeket. Az Európai Unió regionális politikája keretében is a régiók egy főre jutó GDP-je alapján határozzák meg a fejlesztési forrásokra jogosult térségek körét.

Észak-Alföld **egy főre jutó GDP**-jére vonatkozóan 2008-ig állnak rendelkezésre az adatok. Ezek alapján az uniós csatlakozást megelőző években kissé mérséklődött a régió lemaradása a közösségi átlaghoz képest (az összehasonlíthatóság miatt a teljes időszorbán a 27 ország átlagához viszonyítjuk), és hosszabb távon Észak-Alföld gazdasági teljesítménye az uniós átlag négytizede körül alakul.

Egy főre jutó GDP vásárlóerő-paritáson az EU-27 százalékában

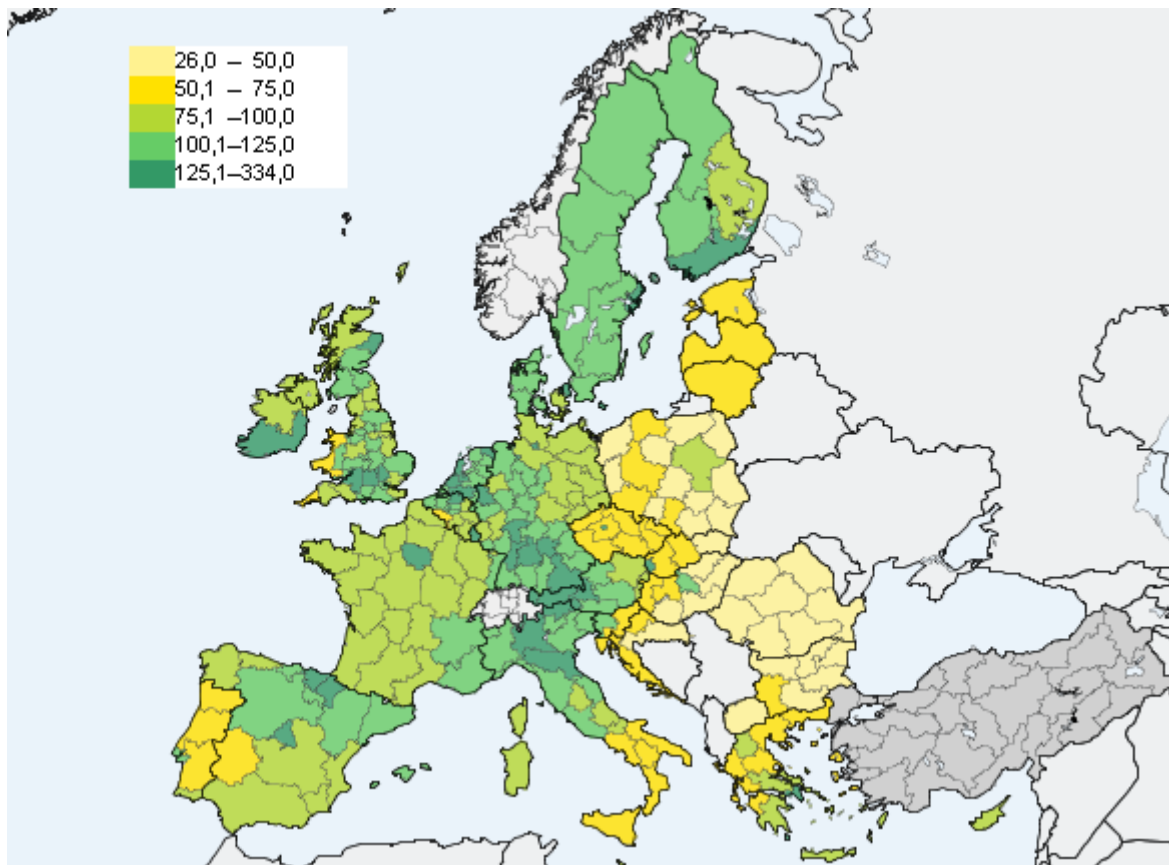

Az EU-27 régióira teljes körűen 2007. évi GDP-adatok állnak rendelkezésre. A területi különbségeket jelzi, hogy a legfejlettebb Belső-London (az átlagos 334%-a) és a legfejletlenebb bolgár Severozapaden (az átlagos 26%-a) egy lakosra jutó GDP-je között közel 13-szoros a különbség. Az átlagot 25% feletti arányban 40 régió mutatója haladja meg, közülük Prága és Pozsony kivételével mindegyik a „régí” tagállamok térségei közé tartozik. Az átlag 75%-a alatt 67 régió teljesítménye helyezkedik el, közülük 28-é (bolgár, román, lengyel, magyar régiók mellett egy szlovák és egy francia térségé) az átlag felét sem éri el. Észak-Alföld egy főre jutó GDP-jénél mindössze 11 régió mutatója alacsonyabb.

Így Észak-Alföldről az Európai Unió gazdasági teljesítményének 0,08%-a származott 2007-ben. A régiók közül a legnagyobb részesedéssel (4,3%-kal) a francia Ile de France rendelkezett. E téren Észak-Alföld 36 uniós régiót előzött meg. A gazdasági teljesítmény koncentrációját jelzi, hogy 47 régió állítja elő az uniós GDP felét, ugyanakkor a legkisebb részesedéssel rendelkező 100 térség hozzájárulása összességében kevesebb mint 9%.

Jelentős különbségek figyelhetők meg az egyes régiók **ágazati szerkezetében** is. Míg a legfejlettebb térségekben jellemzően 80% feletti a szolgáltatások aránya a bruttó hozzáadott értékből és a mezőgazdaság szerepe minimális, addig a legkevésbé fejlett régiók gazdasági szerkezetében 10% közelében van a mezőgazdaság aránya. Észak-Alföld gazdasági szerkezete az utóbbiakéhoz hasonlít. A mezőgazdaság 8%-os aránya magasnak számít, az ipar 24%-os részesedése szintén átlag feletti, az építőipar 6%-os aránya átlag közeli, a szolgáltatások 62%-os részesedése a GDP-ből ugyanakkor alacsonyabb az átlagosnál. Természetesen előfordulnak kivételek, hiszen a francia Champagne-Ardenne régió egy főre jutó GDP-je eléri az uniós átlagot, annak ellenére, hogy a mezőgazdaság 11%-kal járul hozzá a bruttó hozzáadott értékhez. (Érdekesség, hogy az uniós rangsorban a hazai Dél-Alföldön harmadik legmagasabb a mezőgazdaság részaránya a térség GDP-jéből, Közép-Dunántúlon pedig második legmagasabb az iparé.)

Egy főre jutó GDP az EU-27 régióiban vásárlóerő-paritáson, 2007
EU-27 átlaga = 100

Észak-Alföld egy főre jutó mezőgazdaságból származó bruttó hozzáadott értéke (455 euró) uniós átlag (402 euró) feletti ugyan, azonban a mutató 108 uniós térségben is meghaladja a régióét (a francia Champagne-Ardenne régióban 6-szorosa). Az előbbieket alapján nem meglepő, hogy a többi főbb ágazat mindegyikében Észak-Alföld egy főre jutó bruttó hozzáadott értéke jelentősen elmarad az uniós átlagtól (az átlagosnak az iparé és az építőiparé háromtizede, a szolgáltatásoké kéttizede).

Kutatás-fejlesztés

Az Európai Unióban a gazdaság hosszú távú fejlődésében és fenntarthatóságában a tudomány, a technológia és az innováció kiemelt jelentőségű területek, amelyek a Lisszaboni Stratégiában, majd az EU 2020 stratégiáiban is prioritást kaptak. A számszerűen megfogalmazott célkitűzések között szerepel, hogy az EU GDP-jének 3%-át kell kutatás-fejlesztésre fordítani, főként a magánszektor feltételeinek javításával.

2009-ben az Európai Unióban a kutatási, fejlesztési tevékenységre összesen 236,5 milliárd eurót fordítottak, és ennek a GDP-hez viszonyított aránya 2%-ot tett ki. A 27 tagállam közül 6 fejlett nyugat-európai országban volt ennél magasabb a ráta: Finnországban és Svédországban közelítette a 4%-ot, Dániában, Németországban és Ausztriában 3% körüli, de Franciaországban is meghaladta a 2%-ot. A tudományos kutatásokra viszonylag a legkevesebbet, a 2004-ben és utána csatlakozott országokban – Bulgáriában, Lettországon, Romániában, Szlovákiában és Cipruson – költötték, körülbelül a GDP-jük 0,5%-ának megfelelő összegeket, Magyarországon 1,2%-át.

Más viszonyításban vizsgálva, vagyis a K+F kiadások összegének egy főre jutó nagysága alapján is – az EU országai között – rendkívül nagy különbségeket jeleznek az adatok. 2009-ben az EU tagállamainak átlagában egy lakosra jutóan 474 eurót fordítottak kutatásokra. Legtöbbet, azaz 1139–1274 euró/fő közötti összegeket költöttek ilyen célokra Svédországban, Dániában és Finnországban, legkevesebbet, lakosonként 24 eurót pedig Bulgáriában. A legmagasabb és a legalacsonyabb egy főre jutó K+F kiadások euróban kifejezett értéke között 52-szeres a különbség, azaz a bolgár egy főre jutó kutatási kiadások eurós értékének több mint 50-szeresét költötték Finnországban. Magyarországon az egy főre számított 106,4 eurós érték a 9. legkevesebb volt a 27 tagállam között.

Az országonkénti nagyságrendeket, a köztük lévő különbségeket az abszolút adatok is érzékeltetik. 2009-ben folyó áron számítva Franciaország és Németország termelte meg az EU GDP-jének 16, illetve 20%-át, és az ezekben az országokban folyó kutatásokat finanszírozta az EU kutatás-fejlesztésre fordított összegének 18, illetve 29%-a. Magyarország részesedése az EU GDP-jéből 0,8%-ot tett ki, a K+F tevékenységre fordított kiadások értéke pedig az EU-s összeg 0,5%-át adta.

2009-ben Magyarországon a kutatási, fejlesztési tevékenységre fordított összeg meghaladta a 299 milliárd forintot. Országosan a kutatóhelyeken összesen 53 ezer főt foglalkoztattak, akik kétharmada volt tudományos kutató, fejlesztő. A teljes munkaidejű dolgozóra átszámított létszám szerint 30 ezer fő foglalkozott kutatási tevékenységgel, közülük 20 ezer volt a kutató. A K+F tevékenység régiós allokációját nagymértékű közép-magyarországi – ezen belül fővárosi – koncentráció jellemezte. E régióban működött a kutatóhelyek csaknem fele, és ide összpontosult a – teljes munkaidejű dolgozókra átszámított – kutatók létszámának, valamint a kutatási tevékenység ráfordításainak közel kétharmada. A vidéki régiók közül Észak-Alföld és Dél-Alföld szerepe jelentős, Debrecen és Szeged nagy múlttal rendelkező kutatási bázisainak köszönhetően. Észak-Alföldön működött az országos kutatóhelyek 11%-a (325), amelyekben a teljes munkaidejű dolgozóra átszámított országos kutatói kör 8–9%-a (2574 fő) dolgozott. A kutatás-fejlesztésre fordított országos összeg 10%-a, azaz 29 milliárd forint finanszírozta az e régióban folyó kutatásokat.

Európai régiós szintű kitekintésre a 2007. évi kutatás-fejlesztési adatok állnak rendelkezésre. A K+F indikátorok egy része azonban nem teljes körűen fedi le a régiókat, a foglalkoztatási adatok pedig csak NUTS 1 szintre részletezettek.

5. tábla

A kutatás, fejlesztés fontosabb adatai, 2007

Megnevezés	Észak-Alföld	Magyarország	EU-27 átlaga	(százalék)
				Az EU-27 régióinak szélsőértékei
K+F kiadások a GDP százalékában	0,9	1,0	1,9	0,1 – 6,8*
Egy főre jutó GDP vásárlóerő-paritás alapján, az EU-27 átlagának százalékában	39,0	62,4	100,0	26,0 – 334,0

*A francia, olasz, görög és holland régiók kivételével.

2007-ben a kutatás, fejlesztési tevékenység intenzitása, vagyis a **K+F ráfordítások GDP-hez viszonyított aránya** az EU átlagában 1,9%, Magyarországon 1,0% volt. A francia, olasz, görög és holland területek kivételével régiós szinten is összehasonlíthatóak ezek az adatok. (Korábbi

információk szerint a kutatás, fejlesztés szempontjából az Unió egyik legdominánsabb régiója a francia – Párizst is magába foglaló – Ile de France, amelyben az EU teljes K+F kiadásainak 8%-a került felhasználásra.) A kutatásra, fejlesztésre irányuló kiadások GDP-n belüli hányada alapján kiemelkedik az észak-német Braunschweig régió, ahol az éves megtermelt GDP 6,8%-át fordították ilyen célokra. Németország dél-nyugati részén Stuttgart (5,9%), Karlsruhe (3,7%), Tübingen (3,8%), és Darmstadt (3,1%) régiók is vezető szerepet töltenek be nem csak az ország, hanem az Unió kutatás-fejlesztési tevékenységében is, mivel ezekben a régiókban összpontosult együttesen az uniós K+F tevékenységre fordított összeg 8%-a. Németország keleti részein Drezda (4,1%) és Berlin (3,4%), valamint a déli Oberbayern (4,3%) tartományokban folyt magas szintű kutatási fejlesztési tevékenység. Az Egyesült Királyság 37 régiójából 7-ben haladta meg a 3%-ot a K+F tevékenység GDP-n belüli aránya, csakúgy, mint a skandináv országok 18 régiójából 8-ban, illetve 2 osztrák régióban. A magyar régiók közül Közép-Magyarország (1,3%) után Észak-Alföldön költöttek viszonylag a legtöbbet kutatásokra, a régióban megtermelt GDP 0,9%-át.

A régiók gazdasági fejlettsége és az ott folyó kutatás-fejlesztési tevékenység intenzitása szoros összefüggést mutat. A vásárlóerő-egységben (PPS) kifejezett egy főre jutó GDP, illetve a kutatás-fejlesztési kiadások alapján hasonlíthatók össze a különböző nagyságú, fejlettségű régiók. Így 2007-ben az említett fejlett nyugat-európai régiókban a megtermelt GDP egy főre jutó értéke (PPS-ben) az EU átlagát általában jócskán meghaladta, néhány régióban 1,5–1,7-szeresét tette ki, míg az észak-alföldi mutató az európai uniós átlag 39%-át. Az egy főre jutó kutatási, fejlesztési kiadások vásárlóerő-egységben kifejezett értéke tagállami szinten 45 és 1097 PPS között változott, az előbbi Bulgáriát, az utóbbi Svédországot jellemezte, a Magyarországra számított (151 PPS) érték a 10. legalacsonyabb volt.

2007-ben az EU 27 tagállamában összesen 3,4 millió főt **foglalkoztattak** a tudományos kutatás-fejlesztés különböző területein, ezen belül a kutatók, fejlesztők köre közelítette a 2,2 millió főt. A teljes munkaidejű dolgozóra átszámított – 2,4 millió fős – összes létszám 61%-a volt kutató. A teljes munkaidejű dolgozóra átszámított kutatók 20%-a Németországban, 18%-a Nagy-Britanniában, 15%-a Franciaországban dolgozott, Magyarországon pedig az EU-ban foglalkoztatott kutatók alig több mint 1%-a. A magyar országos adatok alapján a teljes munkaidejű dolgozóra átszámított K+F összlétszám kétharmada volt a ténylegesen kutatói munkakörben foglalkoztatott munkaerő, az Észak-Alföldön pedig az uniós átlaggal megegyező – 61%-os – arányú.

6. tábla

A kutató-fejlesztő helyeken foglalkoztatottak létszáma, 2007

Megnevezés	Észak-Alföld	Magyarország	EU-27	Magyarország az EU-27 százalékában
Tényleges létszám összesen, fő	4 897	49 485	3 438 031	1,4
Ebből: kutató-fejlesztő	3 118	33 059	2 157 838	1,5
Számított létszám összesen, fő*	2 417	25 954	2 359 470	1,1
Ebből: kutató-fejlesztő	1 476	17 391	1 448 337	1,2

*Teljes munkaidejű dolgozóra átszámított létszám.

Kutatás-fejlesztési tevékenységet legtöbb kutató természetesen azokban a (NUTS 1) nagyrégiókban végzett, amelyekben a K+F ráfordítások nagysága és intenzitása is kiemelkedő volt. Három – a dél-nyugat német Baden Württemberg és Bayern, valamint a Nordrhein-Westfalen – nagyrégióban koncentrált az EU összes kutatóinak, fejlesztőinek 12%-a, összesen 167 ezer kutató. Ez a magyarországi teljes kutatói kör csaknem 10-szerese. A tudományos kutatás, fejlesztésben foglalkoztatottak létszáma alapján az említett régiók külön-külön is, továbbá az angliai South East, valamint az Ile de France régiók a legjelentősebbek.

Gazdasági ágazatok

Mezőgazdaság

Az agrárágazat jelentősége az EU mezőgazdasági és vidékfejlesztési stratégiáiban mindig is kiemelt helyet foglalt el. A 2007–2013 közötti időszakban az EU közös mezőgazdasági politikája (CAP) támogatására az EU költségvetési kiadások több mint egyharmadát fordítják, és a vidékfejlesztésre fordított kiadások aránya is meghaladja a költségvetési kiadások egytizedét.

A mezőgazdasági termelés volumene az Európai Unióban összességében az utóbbi 10 évben – a 2004. és 2008. évek kivételével – csökkent. A bruttó hozzáadott értékhez való hozzájárulása 2009-ben 1,6% körüli volt.

Az egyes tagállamok szintjén a **mezőgazdaság részesedése a bruttó hozzáadott értékből** 0,3 és 7,1% között változott, az előbbi Luxemburgot, az utóbbi Romániát jellemezte, Magyarországon pedig 3,3%-os érték volt számítható. A mezőgazdaság jelentősége – a bruttó hozzáadott érték százalékában kifejezve, 2007. évi adatok alapján – az egyes régiókban általában jóval nagyobb volt Európa keleti és déli részein, mint az északi és nyugati tájakon. Legmagasabb, vagyis 6% feletti részesedést jeleztek az adatok az EU 38 régiójában, amelyek zömében román, görög, bolgár, lengyel területek voltak, és közéjük tartozott három magyar régió, Észak-Alföld, Dél-Alföld, és Dél-Dunántúl is. Ugyanakkor a legalacsonyabb arányt Nagy-Britannia, Németország régiói és természetesen a többi tagállamban a nagyvárosokat magukba foglaló régiók (például Párizs, Berlin, Bréma, Pozsony, Bukarest stb.) adatai mutatták.

Az agrárium régiónkénti struktúrája leginkább a mezőgazdaság két nagy területe, a növénytermesztés és az állattenyésztés kibocsátásának természetes mutatószámaival körvonalazható. A növénytermesztés összehasonlíthatóságát azonban nehezíti, hogy a talajviszonyok, és az éghajlat által determinált növénytermesztés teljesen eltérő mezőgazdasági kultúrát mutat az egyes részeken. Így például Európa déli régióiban a szőlő-, gyümölcs-, és zöldségtermesztés a meghatározó, míg más területeken az intenzív gabonatermesztés fontossága emelhető ki. Az állattenyésztésen belül a szarvasmarhatartás legfőképpen a nagy kiterjedésű legelőkhöz, a hegyvidéki területekhez kapcsolódik, a sertésenyésztés pedig egyes német, francia, dán régiókban vált intenzív jellegűvé.

Észak-Alföld éghajlati és talaj adottságai elsősorban a szántóföldi növénytermesztésnek kedveznek. Földterületének 83%-a termőterület, amelyből 1254 ezer hektár a mezőgazdasági terület, és ennek háromnegyedén folyik szántóföldi növénytermesztés. Szántóterületének az összes területen belüli hányada európai szinten a legmagasabbak közé tartozik. A főbb növények közül a gabonafélék, ezen belül a búza, a kukorica a legfontosabb, ezen kívül a napraforgó termesztése szintén jelentős. Ugyanakkor Észak-Alföldön országosan is kiemelkedő a zöldség-, és gyümölcsstermesztés, csakúgy, mint a szarvasmarha-, a sertés-, és a juhtartás.

A növénytermesztésen belül az egyes növények fajlagos hozamai nem állnak az Unió régióira teljes körűen rendelkezésre, ezért az adatok korlátozott, óvatos következtések levonására adnak lehetőséget.

Gabonafélékből 2009-ben az EU 27 tagállamában összesen 298 millió tonna termelt, amelynek 4,5%-át Magyarország termelte meg. A fajlagos hozamok tekintetében 80 régióra vonatkozóan vannak adatok, Észak-Alföld a 4280 kilogrammos hektáronkénti termés mennyiségével a régiós rangsor középmezőnyében helyezkedett el. A két szélsőérték pedig 1000 és 9800 kilogramm volt hektáronként.

Búzából az Európai Unióban 2009-ben összesen 139 millió tonna termelt, amelyből Magyarország 3,2%-kal részesedett. Magyarország a megtermelt 4,4 millió tonna **búza** mennyiségét tekintve a 9. legnagyobb termést adó tagállam volt. Észak-Alföldön 810 ezer tonnát takarítottak be, 3330 kilogrammos hektáronkénti termésátlaggal, amely az országos (3850 kg/ha) és az EU-25 (5820 kg/ha) átlag alatt maradt. A legnagyobb búzatermelő

tagállamok (Németország, Franciaország és Nagy-Britannia) átlaghozamai hektáronként 7500–8000 kilogramm között mozogtak.

Kukoricából EU-s szinten összesen 58 millió tonna termelt, amelynek 13%-át adta az ország. Észak-Alföldön 1,5 millió tonnát takarítottak be, az EU összmennyiségének 2,7%-át. Az észak-alföldi fajlagos hozam hektáronként 5720 kilogramm körül alakult, amely a magyar 6390 kg/ha és az EU 25 országának 8460 kg/ha átlaghozamánál is jóval alacsonyabb.

Az Európai Unióban 2009-ben összesen 88,5 millió szarvasmarhát tartottak, 10%-kal kevesebbet, mint az ezredfordulón. Franciaországban, Németországban és Nagy-Britanniában tartották a legtöbb állatot, 18,6, 12,9 és 9,9 milliót. Magyarország 700 ezres **szarvasmarha**-állománya az EU 0,8%-át adta, Észak-Alföldön pedig az országos egynegyedét, 170 ezret istállózták. Régiós szinten meglévő adatok szerint legtöbb – 2,0–2,6 millió – szarvasmarhát a francia Loire folyó völgyében lévő Pays de la Loire régióban és Bretagne-ban gondozták.

2009-ben **sertés**ből 153 milliót tartottak összesen az EU-s tagállamokban, amelynek 2%-át, 3,2 milliót Magyarországon gondozták. Észak-Alföldön 889 ezer darabot tett ki az állomány. A rendelkezésre álló régiós adatok szerint a sertéstenyésztés a szarvasmarhatartásnál kiegyenlítettebb képet mutat az Európai Unióban. Legnagyobb méretű sertéstenyésztés Németországban és Spanyolországban folyik 26,3, illetve 26,9 millió darabszámmal, de országanként 12–14 milliós nagyságrendű az állatállomány még Dániában, Hollandiában, Franciaországban és Lengyelországban is. A régiók közül a francia Bretagne emelkedik ki, ahol 8,4 millió sertést tenyésztettek. A spanyol Cataluniában 6,6 milliót, egy-egy dán, spanyol, olasz, holland, és lengyel régióban pedig 4–5 milliós állományt regisztráltak.

2009-ben a **baromfi**állomány EU szinten meghaladta a 1,5 milliárd darabot, amelynek 2–3%-át (40,3 millió darabot) adta Magyarország. Az észak-alföldi régióban 8,9 milliót tartottak. A legnagyobb baromfitenyésztő országok Franciaország (225 millió), Egyesült Királyság (176 millió), Lengyelország (141 millió), Spanyolország (139 millió), és Németország (133 millió).

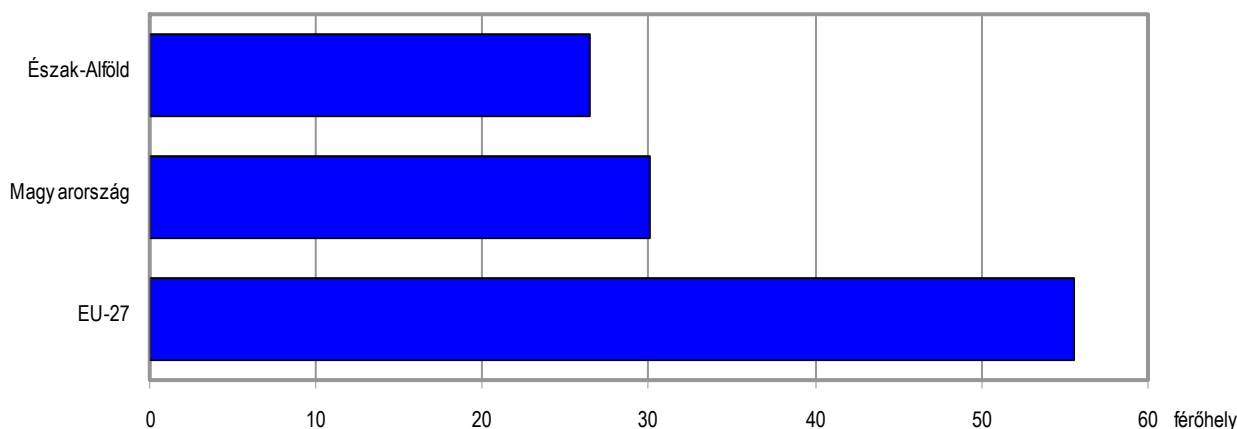
Turizmus

Az uniós szinten rendelkezésre álló, összehasonlítható turisztikai adatok egyik fő csoportja a kereskedelmi szálláshelyek különféle jellemzőit fedi le, a szálláshelyi kapacitást és a külföldiek, illetve belföldiek forgalmát. A rendelkezésre álló bontás szállástípusok szerint a szállodákat és hasonló létesítményeket egyben kezeli, (ezek a magyar módszertanban a szállodáknak és panzióknak felelnek meg), emellett az egyéb kereskedelmi szálláshelyeket összesítve adja meg. Az Európai Unió tagállamaiban és régióiban a kereskedelmi szálláshelyek férőhelyeinek számán túl azok minőségi összetételében is nagyok a különbségek. Az eltéréseket a turisztikai kínálat jellege és a hagyományok is befolyásolják.

2009-ben a **férőhelyek** száma alapján a 271 régió közül a spanyol Cataluna régió több mint 730 ezer férőhellyel állt az élen, és kiemelkedően nagy kínálattal (590–714 ezer férőhely) rendelkezett még néhány francia régió, mint pl. Provence-Alpes-Cote d'Azur, Rhone-Alpes, Languedoc-Roussillon, Aquitaine is. Az olasz régiók közül legtöbb szállásférőhelyet (csaknem 700 ezret) az olasz Veneto-ban tartottak nyilván, és Toscana-ban is csaknem 510 ezer férőhelyet regisztráltak. Észak-Alföld kapacitás tekintetében a régiók szerinti rangsor alsó harmadában helyezkedik el. A régióban nyilvántartott 39,7 ezer szállásférőhelynél 80 régiónak volt kisebb befogadó kapacitása 2009-ben.

A férőhelyeket népességszámra vetítve a legmagasabb fajlagos mutatóval a görög Notio Aigaio régió rendelkezett 2009-ben, ahol ezer lakosra 590 férőhely jutott. A rangsorban utána olasz, spanyol, francia és görög térségek következnek (400 feletti mutatóval). Észak-Alföldön az előbbieknél jóval kevesebb, 26 férőhely jutott ezer lakosra, hasonló mint a német Hannover, és a brit Cheshire régiókban.

Ezer lakosra jutó férőhelyek a kereskedelmi szálláshelyeken, 2008

A legtöbb **vendégéjszakát** (74,8 milliót) 2009-ben a spanyol Canarias régióban regisztrálták, melyet több spanyol (Cataluna, Illes Balears, Andalucia, Comunidad Valenciana), francia (Ile de France, Provence-Alpes-Cote d'Azur) és olasz (Veneto, Toscana, Emilia-Romagna, Lazio) régió követ a rangsorban. Az észak-alföldi régióban lévő kereskedelmi szálláshelyek összesen 631 ezer vendéget fogadtak, és a vendégek összesen 1803 ezer vendégéjszakát töltek el. A vendégéjszakák száma alapján az észak-alföldihez hasonló nagyságrendű idegenforgalmat lebonyolító térség a román Bucuresti-Ilfov (1836 ezer), a cseh Stredni Cechy (1714 ezer), és a görög Sterea Ellada (1768 ezer) régió.

A **külföldi vendégéjszakák** száma alapján is az előbbihez hasonló sorrend figyelhető meg. Az élen szereplő spanyol Canarias régióban több mint 60 millió, az Illes Balears régióban több mint 48 millió, az élmezőnyben helyet foglaló további régiókban 20–37 millió közötti külföldi vendégéjszakát regisztráltak 2009-ben. Észak-Alföldön a külföldi vendégéjszakák száma mindössze 557 ezer, hasonló az osztrák Burgenland (514 ezer), a német Thüringen (530 ezer), a holland Utrecht (559 ezer) és a spanyol Castilla-la Mancha (552 ezer) régiókéhoz.

A kereskedelmi szálláshelyeken belül a **szállodában eltöltött vendégéjszakák** száma alapján is csaknem ugyanez a sorrend. A francia Ile de France (62,3 millió) után 4 spanyol régió következik egyenként 41–46 millió, majd 2 olasz régiót követően az osztrák Tirol zárja az élmezőnyt, ez utóbbi 27,5 millió vendégéjszakával. Észak-Alföldön a szállodákban és panziókban együttesen 1,3 millió vendégéjszakát regisztráltak. Hasonló adatokkal a holland Utrecht, Zeeland, és Limousin régiókban találkozhatunk.

További információk, adatok (linkek):

[Regionális adatok](#)

[Nemzetközi stADAT-táblák](#)

[További európai uniós táblázatok](#)

[EUROSTAT adatbázis](#)

ISBN 978-963-235-308-1

Elérhetőségek:

Felelős szerkesztő: Malakucziné Póka Mária

További információ: Novák Géza

Telefon: (+36-52) 529-809, geza.novak@ksh.hu

[Információs szolgálat](#), telefon: (+36-52) 529-804, (+36-52) 529-829